

Retrospectiva alegerilor prezidențiale din România anului 2014

■ ANDREEA-IUSTINA TUZU

[University of Bucharest]

Abstract

The aim of this paper is to take a radiograph of Romania presidential elections of 2014, starting from a general framework in which these elections were held, continuing with issues and debates that characterized this context and ending with international reactions regarding the new elected-president in the foreign press and from the officials. This radiograph brings a series of questions: was the final result of these elections an accident? Was it an express of confidence for the successful candidate or the result of discontent with the current political system, a vote of hope? In this regard, I consider absolutely necessary to understand how the president was elected, the reasons behind this choice and especially if the hopes of voters will be reflected in the work of Klaus Iohannis during his term.

Keywords

Romania; presidential elections; 2014; Klaus Iohannis; Victor Ponta; diaspora

Cadru general

Alegerile prezidențiale din România anului 2014, organizate în două tururi de scrutin, în zilele de 2 noiembrie – turul I, respectiv 16 noiembrie – turul II, s-au desfășurat într-un context intern tumultuos. În primul rând, în perioada dintre cele două tururi, au avut loc o serie de proteste motivate de chestiuni precum: organizarea deficitară a alegerilor în diaspora și nemulțumirea față de sistemul politic românesc actual. Mai mult, alegerile prezidențiale s-au caracterizat și printr-o prezență ridicată la vot atât în țară, cât și în străinătate¹, precum

1 În cadrul alegerilor prezidențiale de după căderea comunismului, în România, rezultatele au evidențiat următoarea prezență la vot: 1990 – 86,19%, într-un scrutin prezidențial desfășurat simultan cu alegerile parlamentare; 1992 – în primul tur, în septembrie, și-au exprimat opțiunea prin vot 76,29% dintre români, prezența scăzând în al doilea tur, în octombrie, la 73,23%; 1996 – 76,01% dintre votanți au mers la urne pentru alegerea președintelui în primul tur, în timp ce în al doilea procentul a scăzut la 75,9%; 2000 – prezența românilor la vot a fost 65,31% în primul tur și 57,5% în cel de-al doilea (în acest an s-a înregistrat o scădere vizibilă față de anii precedenți); 2004 – prezența la vot a continuat să scadă – 58,51% dintre români au ieșit la urne în primul tur, cel de-al doilea înregistrând o prezență de 55,21%; 2009 – alegerile din acest an au fost primele care s-au organizat independent de scrutinul pentru alegerea membrilor Parlamentului – în primul tur,

și printr-un număr mare de candidați înscriși în cursa pentru prezidențiale, respectiv 14.² Apoi, în perioada alegerilor și în imediată încheiere a acestora, atât ministrul de externe în funcție la acea dată, Titus Corlățean, cât și cel numit ulterior plecării acestuia, Teodor Meleșcanu, și-au dat demisia pe fondul nemulțumirilor sociale.

Rezultatele alegerilor prezidențiale din România de la 2 noiembrie și 16 noiembrie 2014			
Candidat	Partid	Rezultate Turul 1 de scrutin	Rezultate Turul 2 de scrutin
Klaus Iohannis	Partidul Național Liberal (Alianța Creștin Liberală PNL-PDL)	30,37%	54,43%
Victor Ponta	Partidul Social Democrat (Alianța PSD-UNPR-PC)	40,44%	45,56%
Călin Popescu – Tăriceanu	Independent	5,36%	
Elena Udrea	Partidul Mișcarea Populară	5,20%	
Monica Macovei	Independent	4,44%	
Dan Diaconescu	Partidul Poporului – Dan Diaconescu	4,03%	
Corneliu Vadim Tudor	Partidul România Mare	3,68%	
Kelemen Hunor	Uniunea Democrată Maghiară din România	3,47%	
Teodor Meleșcanu	Independent	1,09%	
Zsolt Szilágyi	Partidul Popular Maghiar din Transilvania	0,56%	
Gheorghe Funar	Independent	0,47%	
William Brînză	Partidul Ecologist Român	0,45%	
Constantin Rotaru	Partidul Alternativa Socialistă	0,36%	
Mirel Mircea Amariței	Prodemo	0,08%	

Sursa: Biroul Electoral Central (BEC)³

Rezultatele primului tur de scrutin prezidențial i-au trimis în turul doi pe reprezentantul Partidului Social Democrat, Victor Ponta, și pe cel al Alianței Creștin Liberale (ACL), Klaus Iohannis, pentru ca rezultatele finale să-l desemneze președinte ales al României pe cel din urmă. În acest sens, e important să menționăm faptul că statisticile realizate în intervalul mai – octombrie 2014 l-au desemnat câștigător al cursei pentru prezidențiale nu pe Klaus Iohannis, ci pe Victor Ponta, la diferență semnificativă, de multe ori până la 10%. În acest context, se pune întrebarea cărui fapt s-a datorat această schimbare și care e semnificația rezultatului final al alegerilor? În încercarea de a oferi răspunsuri la aceste chestiuni, am notat faptul că, e

s-au prezentat la vot 54.37% dintre românii cu drept de vot, iar în turul al doilea – 58.02%; 2014 – 64.10% în turul II de scrutin prezidențial, în diaspora înregistrându-se un număr de 378.811 de cetățeni români care și-au exprimat opțiunea politică, un record absolut de participare raportat la toate scrutinurile care au avut loc în diaspora după 1990.

2 La alegerile prezidențiale din 1990 au fost 3 candidați, cele din 1992 aveau să însumeze 6 candidați, pentru ca cele din 1996 să atingă un număr de 16 candidați. O dată cu alegerile prezidențiale din 2000, 2004, 2009, numărul acestora avea să se păstreze constant la 12. Mai multe informații în acest sens pot fi obținute la <http://www.rador.ro/2014/10/20/analiza-campania-electorala-in-perspectiva-alegerilor-prezidentiale-din-2-noiembrie/>, accesat la 09.12.2014.

3 <http://www.bec2014.ro/>, accesat la 11.12.2014.

drept, orice schimbare vine ca un efect al unui cumul de factori, dintre care unul este predominant – în cazul acesta, votul din diaspora. Acesta din urmă poate fi privit ca factor declanșator al schimbării votului inițial, nesoluționarea organizării votului în străinătate determinând nemulțumire socială, care la rândul ei a deschis contextul prielnic nemulțumirii, de multe ori neexteriozitate, față de întreg sistemul politic românesc. Astfel, am putea conchide că votul final a fost unul împotriva sistemului actual, așa cum de altfel, s-a întâmplat și în cazul alegerilor de după căderea comunismului. Atitudine de nemulțumire, de speranță, nu neapărat de încredere în candidatul ales. Un vot pentru un alt stil, pentru o altfel de abordare a politicii românești. Și în acest sens, consider imperios necesară înțelegerea modului în care a fost ales președintele, a motivelor care au determinat această alegere și, mai ales, cât se vor reflecta speranțele cetățenilor români în activitatea noii administrații.

Sursa	Perioada	Victor Ponta	Klaus Iohannis
INSCOP Research	1–7 mai 2014	51.7%	48.3%
	1–6 iulie 2014	52.8%	47.2%
	30 august–4 septembrie 2014	54%	46%
	2–8 octombrie 2014	53.5%	46.5%
The Political Rating Agency	16–22 iunie 2014	55%	45%
IRSOP	10–17 iulie 2014	49%	43%
Centrul de Cercetări și Studii Calitative și Cantitative (CCSCC)	17–23 iulie 2014	51%	49%
	19–24 septembrie 2014	52%	48%
Grupul de Studii Socio-Comportamentale Avangarde (GSSC Avangarde)	25 august–3 septembrie 2014	55%	45%
	28 septembrie–3 octombrie 2014	57%	43%
Centrul de Studii și Cercetări Infopolitice (CSCI)	15–18 septembrie 2014	57%	43%
	27–29 octombrie 2014	55%	45%
Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES)	14 octombrie 2014	55%	45%

Statistici realizate înaintea alegerilor prezidențiale

Problematici și polemici

Principala problemă aflată în atenția cetățenilor români în perioada alegerilor prezidențiale din 2014 a fost reprezentată de imposibilitatea unui număr important de români din diaspora de a-și exprima opțiunea politică. Acest aspect a fost pus pe seama numărului insuficient al secțiilor de votare din străinătate și pe cea a procedurii deficitar de votare din afara țării. Pe acest fond au apărut manifestații în multe orașe ale României, acțiuni motivate drept un act de solidaritate cu românii care s-au confruntat cu această situație și ca un semnal de atenționare a autorităților competente în vederea luării unor măsuri. Dată fiind această situație, BEC a anunțat printr-un comunicat de presă că deschiderea de noi secții de votare în diaspora este atât legală, cât și recomandată⁴. Replica MAE a fost aceea de respingere a acestei inițiative, motivând că nu a venit printr-o hotărâre juridică și că nu

4 A se citi textul comunicatului de presă al BEC aici, <http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/11/Comunicat30.pdf>, accesat la 17.12.2014.

Însă, pentru o imagine mai clară asupra modului în care au evoluat discuțiile asupra acestei chestiuni, pot fi consultate și textele altor comunicate de presă ale BEC în acest sens: http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/11/Comunicat_nr_25.pdf, <http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/11/Comunicat26.pdf>, <http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/11/Comunicat30.pdf>, <http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/11/Comunicat-nr.32.pdf>, accesate la 17.12.2014.

există bază legală pentru acest lucru.⁵ Ulterior acestui fapt, pe fondul problemelor votului în diaspora, a venit și demisia ministrului afacerilor externe de la acel moment, Titus Corlățean, pe data de 10 noiembrie, pe motiv că nu dorește să încalce legea: „(...) nu accept să încalc legea și legalitatea, nu pot accepta ca instituția MAE să fie forțată să încalce legea pe considerente de interese politice, electorale (...), și nu pot accepta să ofer motive de contestare a rezultatelor alegerilor prezidențiale din turul II pe considerente de nelegalitate a înființării de noi secții de votare în străinătate.”⁶ Opt zile mai târziu, pe 18 noiembrie, situația aceasta avea să se repete în sensul că și ministrul afacerilor externe numit după demisia lui Titus Corlățean, Teodor Meleșcanu, avea să procedeze la fel. Pe același fond: „Rămâne însă un fapt, și anume că nu toți cetățenii români din străinătate și-au putut exercita dreptul de vot și acest lucru trebuie asumat. Întrucât trăim într-o țară unde nimeni nu prea își asumă responsabilitățile și singura preocupare este plasarea responsabilităților de la unul la altul, eu, ca un om de onoare, îmi asum această responsabilitate și îmi voi depune astăzi, la ședința de guvern, mandatul de ministru al afacerilor externe.”⁷ De subliniat în acest context, în jurul căruia s-au creat o serie de discuții, este faptul că legislația în vigoare în România permitea ca în afara secțiilor de votare de pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale statului român să se organizeze și alte secții de votare, cu acordul guvernului țării respective.⁸

Continuând registrul referitor la solicitări de soluționare a situației în cauză, o serie de organisme ale societății civile au lansat apeluri către autoritățile competente de la București. De exemplu, Federația asociațiilor de români din Europa a solicitat BEC să prelungească programul secțiilor de votare din străinătate, unde mii de persoane nu au reușit să voteze până la închiderea urnelor⁹. În același registru se încadrează și acțiunile unor diplomați români din Italia, care au cerut sprijinul autorităților locale italiene pentru deschiderea de secții de votare în alte două orașe (Riano și Verbia), în care se află o comunitate numeroasă de români.

În aceeași ordine de idei, s-a remarcat și inițiativa Ligii Studenților Români din Străinătate (LSRS) și a Fundației Centrul pentru Acces la Expertiza Studenților și Absolvenților Români (C.A.E.S.A.R.) ce a constatat într-o petiție prin care au solicitat autorităților abilitate creșterea de urgență a numărului de secții de votare în străinătate în conformitate cu ultimele estimări.¹⁰ Această petiție, semnată de peste 4.500

5 Pentru mai multe detalii legate de această situație a se consulta site-ul MAE, la <http://www.mae.ro/node/29597>, accesat la 11.12.2014.

6 Declarația de presă a ministrului afacerilor externe, Titus Corlățean, poate fi consultată aici <http://www.mae.ro/node/29492>, accesat la 11.12.2014.

7 <http://www.mae.ro/node/29597>, accesat la 10.12.2014.

8 A se consulta Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Variantă actualizată până la data de 27 iunie 2014), art. 12, alin. 1, 2 și 3, disponibilă aici <http://www.bec2014.ro/wp-content/uploads/2014/09/Lege-370-2004-actualizata-2014.pdf>, precum și Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directe și raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare

(Veneția, 18-19 octombrie 2002), <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282002%29023rev-rom>.

9 <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-18491006-federatia-asociatiilor-romani-din-europa-cer-e-demiterea-lui-corlatean-formarea-unui-comitet-criza-sau-amanarea-turului-2.htm>, accesat la 18.12.2014.

10 Liga Studenților Români din Străinătate și Fundația C.A.E.S.A.R. și-au luat public angajamentul de a milita pentru consolidarea democratică și dezvoltarea economică a României. În plus, în ziua celui de-al doilea tur de scrutin prezidențial, voluntarii LSRS și-au adus contribuția, prin mijloace proprii, la o mai bună desfășurare a procesului de votare peste hotare. Acțiunile acestora au constatat în distribuirea de ghiduri cu drepturile alegătorilor și formulare pe proprie răspundere; au asigurat accesul rapid și eficient la cabinetele de vot; au oferit informații și au participat ca observatori din partea societății civile în secțiile de votare; au raportat nereguli și au trimis sesizări despre situația din diaspora; au contribuit la asigurarea unor condiții de minim confort pentru mii de români care au așteptat ore în șir să voteze și au militat pentru respectarea dreptului la vot al cetățenilor români. Mai multe informații pot fi găsite aici <http://www.rador.ro/2014/11/18/mesajul-tinerilor-romani-din-diaspora-dupa-alegerile-de-duminica-victorie-pentru-democrație-victorie-pentru-romania/>, accesat la 9.12.2014.

de cetățeni români din întreaga lume, a fost depusă la sediul Ministerului Afacerilor Externe pe 10 noiembrie, însă a rămas fără răspuns. Mai mult, plecând de la premisa că legea este în vigoare chiar și după încheierea campaniei electorale, LSRS și C.A.E.S.A.R. au cerut și identificarea și sancționarea celor care se fac responsabili pentru „împiedicarea, prin orice mijloace, a liberului exercițiu al dreptului de a alege” (Codul Penal, Art. 385, alin. 1). De asemenea, au solicitat Parlamentului României și factorilor de decizie să dezbată public și să adopte de urgență legea votului electronic sau prin corespondență, măsuri care ar garanta exercitarea dreptului la vot al cetățenilor români din străinătate. Aceste două entități au adus la cunoștința autorităților competente de la București faptul că în lipsa unor măsuri eficiente, vor pune bazele unei inițiative cetățenești, la nivel național, pentru introducerea în Parlament a votului electronic sau prin corespondență.¹¹

O altă problemă apărută în contextul alegerilor prezidențiale s-a creat în jurul organizării unei dezbateri electorale. Acest aspect s-a aflat în atenția opiniei publice și a oamenilor de televiziune, cu atât mai mult cu cât înaintea turului I de scrutin nu a existat nicio dezbatere la care să ia parte cel puțin doi dintre cei 14 candidați. În schimb, în al doilea tur de scrutin s-au concretizat două astfel de dezbateri: prima a avut loc pe 11 noiembrie, iar cea de-a doua, pe 12 noiembrie.

Aspectele prezentate mai sus au reprezentat o realitate a alegerilor prezidențiale din 2014, precum și o radiografie a unei nemulțumiri sociale care, analizată în esența acțiunilor ei în acest context, a determinat schimbarea balanței votului din primul tur, precum și pe cel al statisticilor amintite la începutul lucrării. De asemenea, putem extrapola această interpretare până la a susține că rezultatele votului turului doi au fost un accident, e drept, unul fericit pentru unul dintre candidați, fapt ce a venit pe fondul a o serie de factori între care predominant a fost cel al votului din diaspora. Trebuie însă subliniat că multe dintre inițiativele de schimbare au venit din rândul tinerilor, așa cum s-a întâmplat și în alegerile de după 1989, incluzându-le aici și pe cele legate de mobilizarea în sensul protestelor.

Reacții internaționale la alegerea lui Klaus Iohannis: presa străină vs. Oficialități

Rezultatul alegerilor prezidențiale din România anului 2014 a trezit atât interesul presei internaționale, care a notat o serie de aspecte în acest sens, cât și pe cel al unor oficiali străini. Pentru exemplificare, am ales o serie de publicații, agenții de presă și de televiziune, precum *Reuters*, *Euronews*, *BBC*, *New York Times*, *Le Monde*, *El Mundo*. Se impune menționat de la început faptul că toate aceste entități media au subliniat surpriza rezultatului final al alegerilor, precum și situația internă și cea din diaspora, încercând să găsească explicații pentru acestea și să realizeze un profil al președintelui ales.

Prin urmare, publicația franceză *Le Monde*, într-un articol intitulat „En Roumanie, un président très liké”, a notat surpriza pe care a creat-o victoria lui Klaus Iohannis, subliniind că aceasta reprezintă, pe de o parte, dovada faptului că acum campaniile au câștig de cauză în online și, pe de altă parte, că reprezintă semnul unei generații tinere care a ajuns să impună o modalitate mai directă de a influența rezultatul final al alegerilor. De asemenea, publicația a afirmat și faptul că victoria surpriză a lui Klaus Iohannis a provocat un val de simpatie spontană, de care nu s-a bucurat niciun președinte după căderea regimului comunist. Mai mult, de la victoria sa, acesta a devenit un personaj important al rețelei de socializare

¹¹ <http://www.rador.ro/2014/11/18/mesajul-tinerilor-romani-din-diaspora-dupa-alegerile-de-duminica-victorie-pentru-democratie-victorie-pentru-romania/>, accesat la 09.12.2014.

Facebook în Europa. Cu peste 1, 2 milioane de „like”-uri adunate într-o săptămână pe pagina sa, el i-a depășit pe Angela Merkel (900.000 „like”-uri), pe François Hollande (în jur de 500.000), și pe premierul britanic, David Cameron – 400.000.¹²

Apoi, agenția de presă *Reuters* a reținut, de exemplu, un articol cu titlu expresiv – „Provincial mayor inflicts shock defeat in Romania presidential vote”, care a întărit, din nou, aceeași surpriză a alegerilor prezidențiale din România, notând, totodată, aspecte legate de cei doi candidați din turul doi, de situația politică din țară sau de eventuale provocări ale viitoarei administrații prezidențiale.¹³ În aceeași ordine de idei, au notat și *Euronews* – „Surprise presidential result may bring a wind of change in Romania”¹⁴, *BBC* – „Romania election surprise as Klaus Iohannis wins presidency”¹⁵, *New York Times* – „Favorite Concedes Presidency in Romania”¹⁶, *El Mundo* – „Rumanía vota contra la corrupción y elige a Iohannis como nuevo presidente de su Gobierno”¹⁷.

Schimbând registrul reacțiilor venite din zona presei, dar rămânând pe linia reacțiilor din mediul internațional, am considerat necesară și o evidențiere a modului în care au reacționat anumite oficialități ale unor state la aflarea rezultatului final al alegerilor prezidențiale din România. Au fost transmise mesaje de felicitare din partea Republicii Moldova, a Statelor Unite ale Americii, a Rusiei și a Marii Britanii, prin care s-a salutat noua opțiune politică a românilor, și s-au adus în discuție viziuni politice comune pentru mandatul noului președinte. De exemplu, președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, și-a exprimat convingerea că relațiile de prietenie dintre cele două state se vor menține, iar România va ajuta în continuare Republica Moldova în procesul său de integrare europeană¹⁸.

În aceeași ordine de idei, se numără și SUA, ale cărui vicepreședinte, Joe Biden, i-a telefonat lui Klaus Iohannis pentru a-l felicita. Potrivit unui comunicat de presă postat pe site-ul Casei Albe, în convorbirea telefonică, Joe Biden a asociat prezența ridicată la urne unui semnal al unei democrații în proces de consolidare. De asemenea, în cadrul aceleiași discuții, au fost reiterate relațiile româno-americane de până la acel moment și, mai ales, contribuția României în cadrul NATO, sprijinul oferit Ucrainei și eforturile de contracarare a mișcării teroriste Statul Islamic al Irakului și Levantului. Mai mult, discuțiile s-au raportat și la importanța reformelor în justiție, privite pe de o parte ca unul dintre factorii care determină creșterea economică și, pe de alta, ca un instrument ce asigură securitatea națională.¹⁹

Un alt stat care și-a exprimat punctul de vedere asupra rezultatului alegerilor prezidențiale din România a fost Federația Rusă. Conform purtătorului de cuvânt al Ministerului rus de Externe, Aleksandr Lukașevici, Rusia a punctat dorința unei apropieri a relațiilor româno-ruse, dată fiind distanțarea creată de criticile Bucureștiului la adresa politicii Moscovei și de faptul că România s-a alăturat sancțiunilor impuse

12 http://www.lemonde.fr/m-actu/article/2014/11/28/en-roumanie-un-president-tres-like_4530262_4497186.html, accesat la 12.12.2014.

13 <http://www.reuters.com/article/2014/11/17/us-romania-election-exitpolls-idUSKCN0J00W120141117>, accesat la 19.12.2014.

14 <http://www.euronews.com/2014/11/18/surprise-presidential-result-may-bring-a-wind-of-change-in-romania/>, accesat la 19.12.2014.

15 <http://www.bbc.com/news/world-europe-30076716>, accesat la 19.12.2014.

16 http://www.nytimes.com/2014/11/17/world/europe/favorite-concedes-presidency-in-romania.html?_r=0, accesat la 19.12.2014.

17 <http://www.elmundo.es/internacional/2014/11/16/54690958ca474172758b4583.html>, accesat la 19.12.2014.

18 <http://www.presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-de-felicitare-transmis-de-presedintele-nicolae-timofti-presedintelui-ales-al-romniei-klaus-iohannis>, accesat la 15.12.2014.

19 <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/11/25/readout-vice-president-s-call-romanian-president-elect-klaus-iohannis>, accesat la 17.12.2014.

Rusiei pe fondul crizei din Ucraina.²⁰ În același registru al felicitărilor s-a înscris și mesajul premierului britanic, David Cameron, care a subliniat hotărârea din campania electorală a președintelui ales împotriva corupției și a lipsei de transparență.²¹

În loc de concluzii

Privind retrospectiv alegerile prezidențiale din România anului 2014, putem conchide că pe fondul unui cumul de factori, între care predominant a fost votul din diaspora, rezultatul final al alegerilor a fost o surpriză. Aceasta din urmă poate fi înțeleasă ca o reacție la sistemul politic românesc și ca un semnal de solidaritate al societății civile. Nu a fost în plinătatea lui un vot de încredere pentru persoana noului președinte, cât un vot de respingere a unui om considerat parte a sistemului actual.

BIBLIOGRAFIE

Surse primare:

Comunicatul de presă (nr.25) al Biroului Electoral Central din 2.11.2014

Comunicatul de presă (nr.26) al Biroului Electoral Central din 4.11.2014

Comunicatul de presă (nr.30) al Biroului Electoral Central din 7.11.2014

Comunicatul de presă (nr.32) al Biroului Electoral Central din 11.11.2014

Declarația de presă a ministrului afacerilor externe, Titus Corlățean, din 10.11.2014, de la sediul Ministerului Afacerilor Externe, București

Declarația de presă a ministrului afacerilor externe, Teodor Meleșcanu, din 18.11.2014, sediul MAE, București

Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Variantă actualizată până la data de 27 iunie 2014)

Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002)

Surse online:

www.agerpres.ro

www.bbc.com

www.bec2014.ro

www.ccsc.ro

www.digi24.ro

www.elmundo.es

www.euronews.com

www.grupul-avangarde.ro

20 <http://www.rador.ro/2014/11/20/rusia-spera-ca-dupa-alegerile-din-romania-se-va-inregistra-o-schimbare-in-relatiile-dintre-cele-doua-tari-afirma-lukasevici/>, accesat la 11.12.2014. De asemenea, esența mesajului președintelui rus către Klaus Iohannis a fost postată și pe pagina de facebook a Ambasadei Rusiei în România, în data de 27.11.2014 <https://www.facebook.com/AmbasadaRusa?fref=ts>.

21 <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Mesajul+de+felicitare+al+premierului+britanic+catre+Klaus+Iohann>, accesat la 19.12.2014.

www.hotnews.ro
www.infopolitic.ro
www.inscop.ro
www.ires.com.ro
www.irsop.ro
www.lemonde.fr
www.mae.ro
www.nytimes.com
www.presedintie.md
www.rador.ro
www.ratingpolitic.ro
www.reuters.com
www.venice.coe.int
www.whitehouse.gov